

CZU: 343.56:342.745

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5112957>

ÎNCĂLCAREA LEGISLAȚIEI PRIVIND ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA JOCURILOR DE NOROC CARE CONSTITUIE MONOPOL DE STAT: ANALIZĂ DE DREPT PENAL

Vitalie STATI, Mihaela BOTNARENCO

Universitatea de Stat din Moldova

Prezenta investigație reprezintă una dintre primele încercări de a analiza infracțiunile reunite sub denumirea marginală de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, prevăzute la art.242³ din Codul penal. Este identificat obiectul juridic de subgrup și obiectul juridic special al acestor infracțiuni. Se relevă că obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.242³ din Codul penal îl reprezintă sumele bănești constituind taxa de participare la jocul de noroc. Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei” este victimă a infracțiunilor analizate. Se stabilește conținutul celor nouă modalități normative ale acțiunii prejudiciabile specificate în art.242³ din Codul penal. Se ajunge la concluzia că latura subiectivă a acestor infracțiuni se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Se stabilește că subiectul infracțiunilor prevăzute la art.242³ din Codul penal este fie persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani, fie persoana juridică, cu excepția autorității publice. În prezența modalităților normative de organizare și desfășurare a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, subiectul are calitatea specială de persoană neautorizată. În încheiere, se argumentează oportunitatea excluderii literei c) din alin.(3) art.242³ al Codului penal.

Cuvinte-cheie: jocuri de noroc, monopol de stat, activitate de întreprinzător, persoană neautorizată, miză de joc, spălarea banilor, finanțarea terorismului.

VIOLATION OF LEGISLATION CONCERNING THE ORGANISATION AND CONDUCT OF GAMBLING WHICH CONSTITUTES A STATE MONOPOLY: CRIMINAL LAW ANALYSIS

The present investigation represents one of the first attempts to analyse the offenses gathered under the marginal name of violation of legislation concerning the organisation and conduct of gambling which constitutes a state monopoly, provided in art.242³ of the Criminal Code. The juridical object of the subgroup and the special juridical object of these offenses are identified. It is revealed that the material object of the offenses, provided in art.242³ of the Criminal Code is represented by the sums of money constituting the participation fee in the gambling. The Joint Stock Company “National Lottery of Moldova” is a victim of the analysed offenses. The content of the nine normative modalities of the prejudicial action specified in art.242³ of the Criminal Code is established. It is concluded that the subjective side of the offenses in question is characterised by direct or indirect intent. It is established that the subject of the offenses provided in art.242³ of the Criminal Code is either the responsible natural person who at the time of committing the crime has reached the age of 16, or the legal person, except for the public authority. In the presence of the normative modalities of organising and carrying out activities in the field of gambling that constitute a state monopoly, the subject has the special quality of unauthorised person. Finally, we argue the opportunity to exclude letter c) from para. (3) art.242³ of the Criminal Code.

Keywords: gambling, state monopoly, entrepreneurial activity, unauthorised person, gambling stake, money laundering, funding terrorism.

Introducere

În rezultatul intrării în vigoare a Legii nr.257 din 16.12.2020 cu privire la modificarea unor acte normative [1] (în continuare – Legea nr.257/2020), Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) a fost completat cu art.242³ „Încălcarea legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat”. Acest articol prevede:

– „Organizarea și desfășurarea pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități, inclusiv prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 2000

la 4000 unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate” (alin.(1));

– „Acțiunile prevăzute la alin.(1): a) săvârșite de două sau mai multe persoane; b) soldate cu obținerea unui profit în proporții mari, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 2500 la 6000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 2 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7500 unități convenționale” (alin.(2));

– „Acțiunile prevăzute la alin.(1): a) soldate cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari; b) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală; c) săvârșite în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 6500 la 9000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale” (alin.(3)).

Conform alin.(4) art.71 al Legii nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, „la interpretarea actului normativ se ține cont de nota informativă care a însoțit proiectul actului normativ respectiv [...] care permite identificarea voinței autorității publice care a adoptat, a aprobat sau a emis actul normativ” [2]. Din perspectiva acestei norme, în Nota informativă la proiectul, care a stat la baza legii în cauză, găsim următoarele argumente în susținerea completării Codului penal cu art.242³: „Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.291 din 16.12.2016, organizarea și desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția întreținerii cazinourilor, a fost definită ca fiind monopol de stat. Gestionarea activităților în domeniul jocurilor de noroc, ce constituie monopol de stat, se realizează prin intermediul S.A. „Loteria Națională a Moldovei” [...]. Odată cu intrarea în vigoare a modificărilor la Codul fiscal, în partea ce ține de impozitarea câștigurilor obținute la loterii și pariuri sportive, orice afacere on-line care ar urma să fie dezvoltată, legal, în Republica Moldova este sortită eșecului, pe motiv că autoritățile nu au stabilit un mecanism viabil de contracarare a activităților ilicite din acest domeniu. Or, în conformitate cu prevederile art.47 alin.(4) din Legea 291/2016 „desfășurarea jocurilor de noroc prin intermediul rețelelor de comunicații electronice, precum și importul acestora, de către persoane neautorizate este interzisă”. [...] Statistic vorbind, jucătorii din Republica Moldova transferă anual circa 200 milioane lei în conturile cazinourilor on-line ilegale, utilizând sistemele de plată locale, inclusiv terminale cash, prin intermediul carora își pot alimenta direct conturile de joc de pe site-urile gestionate, cel mai probabil, de peste hotarele Republicii Moldova. Astfel, prin prezentul amendament, se propune completarea Codului penal cu un nou articol în baza căruia ar fi posibilă stabilirea răspunderii penale pentru încălcarea legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat. [...] Codul penal califică că fiind abateri de la normele legale faptele de manipulare a unui eveniment (eveniment sportiv sau alt tip de eveniment pe marginea căruia s-a pariat) și pariurile aranjate. Totuși, având în vedere că evenimentele pe marginea cărora se pariază, în marea lor majoritate, exced Republica Moldova, una din problemele asupra cărora ar trebui să ne oprim atenția este incriminarea faptelor de organizare și desfășurare pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate” [3]. Rezumând, în ipoteza comiterii infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM, participantul la jocul de noroc (jucătorul) achită taxa (miza) pentru participarea la jocul de noroc altcuiva decât persoanei împuternicite să desfășoare în Republica Moldova jocuri de noroc care constituie monopol de stat. În acest fel, economia națională suportă pierderi cifrate la sute de milioane de lei.

Legea nr.291 din 16.12.2016 cu privire la organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc [4] (în continuare – Legea nr.291/2016) prevede la art.54, *inter alia*: „Persoanele fizice și juridice vinovate de încălcarea prezentei legi poartă răspundere administrativă, penală și/sau civilă, în conformitate cu legislația Republicii Moldova” (alin.(1)); „Încălcări ale prezentei legi se consideră: [...] b¹) organizarea și desfășurarea, pe teritoriul Republicii Moldova, a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități; b²) prestarea de servicii de plată, inclusiv plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare, pe teritoriul Republicii Moldova, activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat; [...]”. Aceste prevederi constituie premisa incriminării în art.242³ CP RM a faptelor reunite sub denumirea marginală de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

Este de menționat că art.242³ CP RM nu reprezintă un exemplu de exces de incriminare, nu generează paralelisme și confuzii cu alte norme penale sau cu normele extrapenale.

Astfel, în primul rând, faptele reunite sub denumirea marginală de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat nu intră sub incidența art.241 CP RM. Mai mult, art.241 și 242³ CP RM nu sunt norme concurente. Aceste două articole se află într-o relație de incompatibilitate.

În acest sens, ne raliem argumentelor prezentate de Gh.Reniță. Referitor la dispoziția de la lit.a) alin.(1) art.241 CP RM (în ipoteza de desfășurare a activității de întreprinzător fără înregistrare (reînregistrare)), acest autor menționează: „Pentru a reține în sarcina făptuitorului desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate, el trebuie să aibă posibilitatea legislativă să facă acest lucru. Însă, în condițiile în care activitatea de organizare și desfășurare a jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat a fost atribuită în mod exclusiv Loteriei Naționale a Moldovei, orice alt operator nu ar putea pretinde înregistrarea în vederea desfășurării acestei activități. O astfel de cerere va fi respinsă *ab initio*, pentru că legea nu conferă dreptul de a desfășura această activitate altor operatori” [5]. În alți termeni, organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat nu este o activitate înregistrabilă în sensul Legii nr.220 din 19.10.2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali [6]. Deci, nu-i poți cere unei persoane, care intenționează să organizeze și să desfășoare jocuri de noroc ce constituie monopol de stat, să se conformeze prevederilor acestei legi. În consecință, o astfel de persoană nu este pasibilă de răspundere în baza lit.a) alin.(1) art.241 CP RM (în ipoteza de desfășurare a activității de întreprinzător fără înregistrare (reînregistrare)).

De asemenea, susținem punctul de vedere al lui Gh.Reniță privind imposibilitatea invocării lit.b) alin.(1) art.241 CP RM în cazul organizării și desfășurării jocurilor de noroc care constituie monopol de stat: „Această activitate (organizarea și desfășurarea fără drept a jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat – S.V.) nu este interzisă, ci conferită prin efectul legii doar unui operator de jocuri de noroc (*i.e.* Loteria Națională a Moldovei)” [5]. În adevăr, lit.b) alin.(1) art.241 CP RM stabilește răspunderea pentru desfășurarea unor genuri de activitate interzise de lege. În alin.(2) art.54 al Legii nr.291/2016 se face diferențierea între organizarea și desfășurarea jocului de noroc interzis (lit.a)), pe de o parte, și organizarea și desfășurarea, pe teritoriul Republicii Moldova, a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități (lit.b¹)), dar și prestarea de servicii de plată, inclusiv plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare, pe teritoriul Republicii Moldova, activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat (lit.b²)), pe de altă parte. De aceea, lit.b) alin.(1) art.241 CP RM poate fi aplicată în cazul organizării și desfășurării jocului de noroc interzis¹, nu și în cazul organizării și desfășurării jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

La fel, achiesăm la poziția exprimată de Gh.Reniță, potrivit căreia organizarea și desfășurarea fără drept a jocurilor de noroc care constituie monopol de stat „nu se circumscrie alin.(1) art.356 „Jocurile de noroc și ghicitul în locuri publice” din Codul contravențional al Republicii Moldova [7] (în continuare – CC RM – S.V.), normă care sancționează fapta de desfășurare a jocurilor de noroc neautorizate [...]. Ne bazăm pe următorul argument: genul de activitate (de întreprinzător) – organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat – nu este supus autorizării în conformitate cu Legea Republicii Moldova nr.160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător [8] (în continuare – Legea nr.160/2011 – S.V.)” [5].

Prima facie, acest considerent este pus la îndoială de una dintre completările operate prin Legea nr.257/2020. Astfel, în corespundere cu alin.5 art. XXIX al acestei legi, în alin.(1) art.356 CC RM, după textul „jocurilor de noroc neautorizate”, a fost introdus textul „, dacă aceasta nu constituie infracțiune,”. Amintim că art.242³

¹ Conținutul noțiunii „joc de noroc interzis” rezultă din unele dispoziții ale Legii nr.291/2016: „Jocurile de noroc, ce nu corespund cerințelor prezentei legi, sunt interzise, inclusiv: a) pariurile încheiate pe rezultatele unor concursuri clandestine; b) jocurile ale căror rezultate pot fi influențate prin dexteritatea organizatorului de joc, a mânuitorului mijloacelor de joc (precum cauciucurile cu timbre, capacele cu bile etc.); c) jocurile de tip pariu, indiferent de forma de organizare și mijloacele de joc utilizate, care folosesc ca suport (obiect) de joc rezultatele loteriilor, indiferent de modul în care se organizează aceste jocuri și în care participanții au posibilitatea să indice (pronosticeze) rezultatele acestor evenimente; d) alte jocuri de noroc care nu sunt prevăzute de prezenta lege” (alin.(4) art.6); „Activitatea de organizare și desfășurare a altor tipuri de loterii decât cele menționate la alin.(2) este interzisă” (alin.(4) art.19).

CP RM a apărut în rezultatul intrării în vigoare a aceleiași legi – a Legii nr.257/2020. Datorită unui asemenea detaliu, s-ar părea că în alin.(1) art.356 CC RM prin „infracțiune” se are în vedere una dintre faptele incriminate la art.242³ CP RM. Totuși, în art.242³ CP RM se folosește sintagma „persoană neautorizată”, nu expresia „joc de noroc neautorizat”. Conform Legii nr.291/2016, dintre toate activitățile reglementate de această lege, doar activitatea de întreținere a cazinoului se supune autorizării prin licențiere². Rezultă că alin.(1) art.356 CC RM se referă la jocurile de noroc din cadrul cazinoului, care nu sunt autorizate. Pe cale de consecință, în alin.(1) art.356 CC RM prin „infracțiune” se are în vedere una dintre faptele incriminate la art.241 CP RM (în ipoteza de desfășurare a activității de întreprinzător fără licență obligatorie, conform legii, pentru desfășurarea activității în cauză).

În fine, a rămas să stabilim dacă organizarea și desfășurarea fără drept a jocurilor de noroc care constituie monopol de stat este pasibilă de sancțiunea stabilită la alin.(4) art.10 al Legii nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi [9] (în continuare – Legea nr.845/1992), în ipoteza de desfășurare a activității de întreprinzător permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat. Argumentul la care subscriem este cel prezentat de I.Serbinov: „O organizație comercială, în care cota statului este de 100%, nu poate fi echivalată cu o întreprindere de stat. Aceasta ar contraveni mai multor prevederi legale: art.106-179 din Codul civil; art.13, 17 și 20 ale Legii nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi; ale Legii nr.146 din 16.06.1994 cu privire la întreprinderea de stat; ale Legii nr.1134 din 02.04.1997 privind societățile pe acțiuni; ale Legii nr.135 din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată” [10]. Într-adevăr, Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei” nu este o întreprindere de stat. Din acest considerent, organizarea și desfășurarea fără drept a jocurilor de noroc care constituie monopol de stat nu este pasibilă de sancțiunea stabilită la alin.(4) art.10 al Legii nr.845/1992.

Prin cele consemnate mai sus am dorit să demonstrăm că adoptarea art.242³ CP RM a suplinit o lacună normativă. Așa cum se menționează just în Opinia separată a judecătorului Curții Constituționale, N.Chiseev, din Hotărârea Curții Constituționale nr.33 din 23.11.1997 privind controlul constituționalității art.302 alin.1 pct.4) din Codul de procedură civilă și art.327 alin.1 pct.5) din Codul de procedură penală, „lacuna legislației nu poate fi lichidată pe calea adoptării unor hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție. Soluționarea acestei chestiuni ține de competența legiuitorului. Nu există alternative pentru lege” [11]. În acest mod, adoptarea art.242³ CP RM a reprezentat singura cale de a fi luat sub apărarea legii penale un segment important de relații sociale din sfera activității de întreprinzător.

În alt context, incriminarea în art.242³ CP RM a faptelor reunite sub denumirea marginală de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat este justificată sub aspectul dreptului comparat. De exemplu, art.13 al Legii României nr.31 din 06.05.1996 privind regimul monopolului de stat [12] (în continuare – Legea României nr.31/1996) prevede: „Desfășurarea fără licență a oricăreia dintre activitățile rezervate monopolului de stat, prevăzute la art.2 lit.a)-d) și g), constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă. Desfășurarea fără licență a oricăreia dintre activitățile prevăzute la art.2 lit.e), f) și h) constituie contravenție și se sancționează cu amendă cuprinsă între 5000 lei și 30000 lei”. Este de precizat că, în conformitate cu art.2 al Legii României nr.31/1996, „constituie monopol de stat: [...] g) organizarea și exploatarea sistemelor de joc cu miză, directe sau disimulate; h) organizarea și exploatarea pronosticurilor sportive”.

Dispoziții mai mult sau mai puțin apropiate cu cele din art.242³ CP RM pot fi atestate, de asemenea, în: §168 din Codul penal al Republicii Austria [13]; art.327 din Codul penal al Republicii Bulgaria [14]; secț.252 din Codul penal al Republicii Cehe [15]; art.203 și 204 din Codul penal al Regatului Danemarcei [16]; §268 din Codul penal al Republicii Estonia [17]; secț.16, 16(a) și 16(b) din Capitolul 17 al Codului penal al Republicii Finlanda [18]; §284 și 287 din Codul penal al Republicii Federale Germania [19]; art.305 din Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg [20]; §229 și 230 din Codul penal al Republicii Slovace [21]; alin.(2) și (3) art.212 din Codul penal al Republicii Slovenia [22]; art.14 și 14a din Capitolul 16 al Codului penal al Regatului Suediei [23]; secț.360 din Codul penal al Ungariei [24] etc.

Cele menționate mai sus confirmă oportunitatea stabilirii în art.242³ CP RM a răspunderii pentru infracțiunile de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

² Licența pentru activitatea de întreținere a cazinoului este specificată la pct.12 din Capitolul I „Actele permissive care fac parte din categoria licențelor” al anexei nr.1 „Nomenclatorul actelor permissive eliberate de către autoritățile emitente persoanelor fizice și persoanelor juridice pentru practicarea activității de întreprinzător” la Legea nr.160/2011.

Rezultate și discuții

În art.242³ CP RM, sub denumirea marginală de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat sunt reunite trei variante-tip de infracțiuni și două variante agravate de infracțiuni.

La concret, prima variantă-tip de infracțiune, specificată la alin.(1) art.242³ CP RM, se exprimă în organizarea și desfășurarea pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități, inclusiv prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

La rândul său, prima variantă agravată de infracțiune, consemnată la lit.a) alin.(2) art.242³ CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită de două sau mai multe persoane.

Cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, specificată la lit.b) alin.(2) art.242³ CP RM, constă în organizarea și desfășurarea pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități, inclusiv prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari.

Cea de-a treia variantă-tip de infracțiune, prevăzută la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM, se exprimă în organizarea și desfășurarea pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane neautorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități, inclusiv prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, soldată cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari.

În sfârșit, cea de-a doua variantă agravată de infracțiune, consemnată la lit.b) și c) alin.(3) art.242³ CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită:

- de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (lit.b));
- în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului (lit.c)).

Articolul 242³ a fost inclus de legiuitor în Capitolul X „Infracțiuni economice” din Partea specială a Codului penal. Ceea ce înseamnă că relațiile sociale cu privire la economia națională formează *obiectul juridic generic* al infracțiunilor de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

Infracțiunile prevăzute la art.242³ CP RM fac parte din subgrupul de infracțiuni săvârșite în sfera activității de întreprinzător, alături de infracțiunile specificate la art.241, 241¹, 242, 242¹ și 242² CP RM. Această concluzie se desprinde din interpretarea sistemică a prevederilor:

• Legii nr.291/2016:

– „organizator al jocurilor de noroc care constituie monopol de stat – Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei”, *agent economic* (evid. ns.) cu cotă integrală de stat, împuternicit să desfășoare jocuri de noroc ce constituie monopol de stat” (art.2);

– „Reglementarea de stat, supravegherea de stat și controlul de stat al activității în domeniul jocurilor de noroc se exercită de către autoritățile administrației publice abilitate cu dreptul de control și supraveghere în limitele prevederilor Legii nr.131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra *activității de întreprinzător* (evid. ns.)” (alin.(2) art.4);

– „În Republica Moldova, activitatea de organizare și desfășurare a loteriilor reprezintă monopol de stat și se realizează de către *Loteria Națională a Moldovei* (evid. ns.)” (alin.(1) art.19);

– „În Republica Moldova, exploatarea automatelor de joc cu câștiguri bănești de orice tip reprezintă monopol de stat și este realizată de către *Loteria Națională a Moldovei* (evid. ns.)” (alin.(1) art.40);

– „În Republica Moldova, activitatea de organizare și desfășurare a pariurilor pentru competițiile/evenimentele sportive constituie monopol de stat și este realizată de *Loteria Națională a Moldovei* (evid. ns.)” (alin.(1) art.43);

– „Jocurile de noroc organizate prin intermediul rețelelor de comunicații electronice constituie monopol de stat și se desfășoară numai de către *agentul economic* (evid. ns.) cu capital de stat împuternicit să desfășoare jocuri de noroc ce constituie monopol de stat” (alin.(1) art.47);

• Legii nr.845/1992, alin.1 art.17:

– „Societatea pe acțiuni și societatea cu răspundere limitată reprezintă întreprinderi fondate de două și mai multe persoane juridice și (sau) persoane fizice, care și-au asociat bunurile în scopul desfășurării în comun a unei *activități de antreprenoriat* (evid. ns.), sub aceeași firmă, în baza contractului de constituire (de societate) și a statutului”;

• Legii nr.105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor, art.1 [25]:

– „agent economic – orice persoană juridică sau fizică autorizată pentru *activitate de întreprinzător* (evid. ns.), care fabrică, transportă, comercializează produse ori părți din produse, prestează servicii (execută lucrări)”;

– „prestator – orice persoană juridică sau fizică autorizată pentru *activitate de întreprinzător* (evid. ns.), care prestează servicii”.

Concluzia care rezultă din această interpretare este că activitățile în domeniul organizării și desfășurării jocurilor de noroc sunt activități de întreprinzător. În contextul infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM, relațiile sociale cu privire la activitatea de întreprinzător constituie *obiectul juridic de subgrup*, categorie intermediară între obiectul juridic generic și obiectul juridic special.

După ce am stabilit obiectul juridic de subgrup al infracțiunilor specificate la art.242³ CP RM, este necesar să identificăm obiectul juridic special al acestora.

Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM reprezintă antiteza în raport cu aceste infracțiuni. Pornind de la premisa în cauză, obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la organizarea și desfășurarea pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane autorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități, inclusiv prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor autorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

Considerăm că sintagma „monopol de stat” exprimă chintesența valorii sociale specifice apărute împotriva infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM.

Conform alin.(1) art.3 al Legii nr.291/2016, „organizarea și desfășurarea activității în domeniul jocurilor de noroc pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția întreținerii cazinourilor, constituie monopol de stat și au loc în condițiile prezentei legi”. Noțiunea de monopol de stat este definită în pct.69 al Hotărârii Curții Constituționale nr.11 din 28.05.2013 pentru controlul constituționalității unei prevederi din art.8 alin.(1) lit.a) pct.5) al Legii nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător (Sesizarea 26a/2012) (în continuare – Hotărârea Curții Constituționale nr.11/2013): „Monopol de stat constituie dreptul exclusiv de a dispune și desfășura anumite activități economice” [26]. O definiție mai elaborată o găsim în art.2 al Legii nr.1103 din 30.06.2000 cu privire la protecția concurenței (abrogată): „monopol de stat – situația în care un număr limitat de agenți economici sunt investiți de autoritățile administrației publice cu drept excepțional sau cu drepturi excepționale de a desfășura activitate economică într-o anumită sferă de producție, de transport, de desfacere sau de achiziție de mărfuri (servicii)” [27]. Noțiunea de monopol de stat este definită în termeni similari în alin.2 art.1 al Legii României nr.31/1996: „Prin monopol de stat, în sensul prezentei legi, se înțelege dreptul statului de a stabili regimul de acces al agenților economici cu capital de stat și privat, inclusiv producători individuali, după caz, la activitățile economice constituind monopol de stat și condițiile de exercitare a acestora”.

În sensul art.242³ CP RM, monopolul de stat se exprimă în dreptul exclusiv al statului de a organiza și a desfășura activități în domeniul jocurilor de noroc pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția întreținerii cazinourilor.

Oportunitatea instituirii monopolului de stat asupra unor activități economice reiese din anumite acte ale instanței de contencios constituțional.

Astfel, în pct.29 al Deciziei Curții Constituționale nr.71 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.102g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor Hotărârii Guvernului nr.399 din 16 iunie 2015 cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr.1229 din 13 noiembrie 2001 (producerea plăcilor de

înmatriculare) se arată: „În jurisprudența sa Curtea Constituțională a statuat că, prin anumite prevederi legale și condiții clar determinate, statul poate institui monopolul său într-un anumit domeniu de activitate” [28]. Într-adevăr, în Hotărârea Curții Constituționale nr.28 din 11.10.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 19 alin.(5) din Legea nr.303 din 13 decembrie 2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare (interdicția forării de noi fântâni arteziene și exploatarea celor existente) (Sesizarea nr.53g/2016), se menționează, *inter alia*: „[...] 47. Curtea menționează că în structura oricărei economii de piață, pe lângă concurență, există și monopolul instituit de către stat. Curtea reține că statul este în drept de a-și stabili monopolul asupra unor activități sau domenii. 48. Din punct de vedere al conceptului juridic, monopolurile de stat pot fi calificate ca activități economice pe care statul și le rezervă și pe care le realizează, în temei, prin agenții economici de stat. Scopurile principale ale instituirii monopolului de stat sunt, în primul rând, stabilirea unui control riguros direct asupra unei activități și obținerea de venituri necesare bugetului de stat. Cerința de bază față de monopolul de stat este ca acesta să fie instituit prin lege. În acest sens, monopolurile de stat pot fi calificate ca activități economice care, prin legi speciale, sunt declarate în exclusivitate în competența statului și pot face doar obiectul activității societăților împuternicite de acesta. 49. În jurisprudența sa, Curtea a constatat că, în virtutea art.126 alin.(2) lit.c) din Constituție, monopolizarea de către stat a unor domenii de activitate, prin intermediul cărora organele administrației publice își exercită funcțiile legate de producerea și distribuirea anumitor tipuri de mărfuri sau servicii, nu aduce atingere principiilor economiei de piață și concurenței libere” [29]. De asemenea, în Hotărârea Curții Constituționale nr.11/2013 se relevă, printre altele: „[...] 33. Curtea menționează că în structura oricărei economii de piață, pe lângă concurență, există și monopolul instituit de către stat. Curtea reține că statul este în drept de a-și stabili monopolul asupra unor activități sau domenii. 34. Din punct de vedere al conceptului juridic, monopolurile de stat pot fi calificate ca activități economice pe care statul și le rezervă și pe care le realizează, în temei, prin agenții economici de stat. Scopurile principale ale instituirii monopolului de stat sunt, în primul rând, stabilirea unui control riguros direct asupra unei activități și obținerea de venituri necesare bugetului de stat. Cerința de bază față de monopolul de stat este ca acesta să fie instituit prin lege. În acest sens, monopolurile de stat pot fi calificate ca activități economice care, prin legi speciale, sunt declarate în exclusivitate în competența statului și pot face doar obiectul activității societăților împuternicite de acesta”. Nu în ultimul rând, în Hotărârea Curții Constituționale nr.68 din 07.12.1999 privind controlul constituționalității pct.9 lit.b) și pct.13 lit.c) din anexa nr.2 la Legea nr.332-XIV din 26 martie 1999, se arată, *inter alia*: „[...] Monopolul statului este situația în care un număr limitat de agenți economici, cu autorizarea organelor administrației publice, au dreptul exclusiv de a desfășura într-o anumită sferă activități economice de producere, transportare, comercializare și procurare a mărfurilor (serviciilor). Curtea Constituțională consideră că monopolizarea de către stat a domeniilor de activitate, prin intermediul cărora organele administrației publice își exercită funcțiile legate de apărarea și securitatea statului, precum și a celor în care sunt produse și comercializate anumite tipuri specifice de mărfuri (servicii) nu aduc atingere principiilor economiei de piață și concurenței libere stipulate de Constituție” [30].

Este de precizat că, în acord cu Legea nr.291/2016, monopolul de stat se extinde asupra organizării și desfășurării activității în domeniul jocurilor de noroc pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția întreținerii cazinourilor. Conform alin.(1) art.6 al Legii nr.291/2016, în general, „este considerată activitate în domeniul jocurilor de noroc: a) întreținerea cazinourilor; b) organizarea și desfășurarea loteriilor; c) organizarea funcționării sălilor de joc cu automate de joc cu câștiguri bănești; d) organizarea și desfășurarea pariurilor pentru competițiile/evenimentele sportive; e) organizarea jocurilor de noroc prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”. Astfel, monopolul de stat se extinde asupra activităților specificate la lit.b)-e) alin.(1) art.6 al Legii nr.291/2016.

Nu constituie monopol de stat și, de aceea, nu intră sub incidența art.242³ CP RM activitățile enumerate în alin.(3) art.6 al Legii nr.291/2016: „a) tombolarele organizate de către instituțiile de învățământ, alte persoane juridice ce nu practică activitatea de întreprinzător (inclusiv autorități publice), care au un caracter distractiv, fără profit și neregulat, iar costul total al biletelor de participare emise spre realizare nu depășește 10000 de lei; b) jocurile de tip distractiv desfășurate prin intermediul unor mașini, automate, dispozitive de orice fel și care nu presupun câștiguri bazate pe elemente aleatorii, având ca scop testarea forței, inteligenței sau dexterității participantului, în cadrul cărora câștigul maxim acordat unui participant nu depășește suma de 2000 de lei, iar suma totală a câștigurilor ce urmează a fi acordate în cadrul respectivelor jocuri nu este mai mare de 10000 de lei; c) acțiunile organizate de agenții economici, denumite loterii publicitare, în cadrul cărora fondul de câștiguri

se formează exclusiv din venitul propriu al acestora, iar scopul acestor loterii este stimularea activității de bază, și care nu presupun careva taxe de participare ori cheltuieli suplimentare din partea participanților și nici majorarea prețului pe care produsul l-a avut anterior desfășurării acțiunii publicitare”.

În alt context, consemnăm că *obiectul material* al infracțiunilor analizate îl reprezintă sumele bănești constituind taxa de participare la jocul de noroc.

În acord cu art.2 al Legii nr.291/2016, se deosebesc două tipuri de taxă de participare: „taxă de participare directă (miză de joc) – sumă de bani, sau echivalentul acesteia, percepută direct de la jucător în schimbul dreptului de participare la joc”; „taxă de participare indirectă – sumă încasată sau solicitată suplimentar față de contravaloarea percepută de la aceeași persoană de același agent economic pentru vânzarea unor bunuri ori produse sau pentru efectuarea unor servicii similare ori identice, indiferent dacă aceasta este încasată sau solicitată direct de către organizatorul activității ori de către o altă persoană care participă sub orice formă la desfășurarea activității, având ca finalitate permisiunea dreptului de participare la jocul de noroc”.

Bineînțeles, taxa de participare la jocul de noroc, privită în contextul infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM, trebuie considerată versiune infracțională a taxei de participare la jocul de noroc în sensul art.2 al Legii nr.291/2016. Or, taxa de participare la jocul de noroc, privită în contextul infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM, este cea care trebuia să fie percepută de victimă, însă a fost percepută de către făptuitor.

Identitatea *victimei* infracțiunilor analizate rezultă din art.2 al Legii nr.291/2016, care conține următoarea definiție: „organizator al jocurilor de noroc care constituie monopol de stat – Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei” [...], agent economic cu cotă integrală de stat, împuternicit să desfășoare jocuri de noroc ce constituie monopol de stat”. Conform alin.(2) art.3 al Legii nr.291/2016, „gestionarea activității în domeniul jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat este realizată de către stat prin intermediul Loteriei Naționale a Moldovei”.

Așadar, Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei” este victimă a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM.

În alt registru, *latura obiectivă* a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.242³ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Această acțiune cunoaște următoarele modalități normative cu caracter alternativ:

- 1) organizarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 2) desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 3) importul activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 4) promovarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 5) susținerea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 6) intermedierea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 7) facilitarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;
- 8) încurajarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;

9) prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.242³ CP RM, urmările prejudiciabile fie lipsesc, fie acestea presupun obținerea unui profit a cărui mărime nu atinge proporțiile mari.

În contrast, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(2) și la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM, structura laturii obiective include nu doar fapta prejudiciabilă (al cărei conținut coincide cu cel al faptei prejudiciabile prevăzute la alin.(1) art.242³ CP RM), ci și urmările prejudiciabile și legătura causală. La concret, urmările prejudiciabile se exprimă în: obținerea unui profit în proporții mari (lit.b) alin.(2) art.242³ CP RM); obținerea unui profit în proporții deosebit de mari (lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM).

În continuare, vor fi analizate modalitățile normative ale faptei prejudiciabile din cadrul infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM:

1) organizarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Cu referire la o ipoteză similară din legea penală rusă, O.A. Ivanova definește următoarea noțiune: „organizare a jocurilor de noroc – activitatea intenționată a unei persoane de inițiere a infracțiunii (selectarea participanților, a personalului, achiziționarea de echipament, găsirea unui loc pentru desfășurarea jocurilor de noroc), precum și dirijarea acestora (distribuirea funcțiilor între cei care desfășoară activitatea în domeniul jocurilor de noroc, controlul asupra acestei activități, ținerea evidenței și repartizarea veniturilor, elaborarea

de reguli pentru desfășurarea jocurilor de noroc, încheierea de acorduri cu participanții la jocurile de noroc etc.)" [31, p.12-13]. La rândul său, T.D. Ustinova înțelege prin „organizarea jocurilor de noroc”: „identificarea încăperii pentru desfășurarea jocurilor de noroc, completarea acesteia cu echipamentul necesar, cu mijloacele necesare prestării de servicii conexe și cu personal” [32].

Reiese că organizarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat presupune pregătirea, planificarea acestor activități, crearea infrastructurii propice pentru desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, recrutarea personalului necesar și dirijarea activității acestuia. Organizarea presupune ineluctabil cooperarea cu alte persoane. Cu toate acestea, fiind vorba de așa-numita „organizare calificată”, nu este necesară referirea suplimentară la alin.(3) art.42 CP RM;

2) desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

În viziunea lui O.A. Ivanova, „desfășurarea jocurilor de noroc constituie activitatea de demarare, continuare și încheiere a jocului de noroc” [31, p.13]. T.D. Ustinova exprimă următoarea opinie: „Desfășurarea jocurilor de noroc înseamnă că deja există persoane care iau parte la aceste jocuri, care au încheiat acorduri de participare la joc și care au achitat taxele de participare la joc” [32].

Așadar, organizarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat reprezintă asigurarea condițiilor de desfășurare a acestor activități. În ce privește desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, aceasta presupune asigurarea parcursului jocului de noroc care constituie monopol de stat.

Organizarea și desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat nu trebuie confundată cu participarea la astfel de activități. Conform lit.b³) alin.(2) art.54 al Legii nr.291/2016, se consideră încălcarea a acestei legi „participarea, pe teritoriul Republicii Moldova, la jocuri de noroc interzise sau care nu sunt autorizate în modul corespunzător pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv participarea la jocurile de noroc organizate prin intermediul rețelelor de comunicații electronice (internet, sisteme de telefonie fixă ori mobilă sau orice mijloace asimilate)”.

Organizarea și desfășurarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat presupune prestarea de servicii către cel care participă la asemenea activități. Pe de altă parte, participarea la activitățile în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat implică beneficierea de serviciile pe care le prestează cel care organizează și desfășoară astfel de activități. Drept urmare, participarea la activitățile în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat poate fi considerată complicitate la una dintre infracțiunile prevăzute la art.242³ CP RM;

3) importul activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Potrivit alin.(5) art.19 al Legii nr.291/2016, „importul loteriilor [...] se interzice”. De asemenea, în conformitate cu alin.(4) art.47, se interzice „importul [jocurilor de noroc prin intermediul rețelelor de comunicații electronice] de către persoane neautorizate”. O prevedere similară conține subpct.4) pct.8 din anexa nr.4 la Hotărârea Guvernului nr.777 din 01.08.2018 pentru aprobarea Regulamentelor-tip privind organizarea și desfășurarea activității în domeniul jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat [33] (în continuare – Hotărârea Guvernului nr.777/2018).

Importul activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat nu trebuie confundat cu importul mijloacelor de joc. Astfel, art.17 al Legii nr.291/2016 stabilește, printre altele: „Introducerea/importul în Republica Moldova a mijloacelor de joc de bază poate fi efectuat doar de către [...] organizatorul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, precum și de către producătorii sau distribuitorii oficiali ai acestora” (alin.(2)); „Se interzice importul mijloacelor de joc de către persoanele fizice” (alin.(3)).

Sub acest aspect, importul activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat poate fi comparat, cu rezervele de rigoare, cu importul de servicii în accepțiunea Codului fiscal. Astfel, conform pct.9) art.93 din Codul fiscal [34], import de servicii reprezintă „prestarea de servicii de către persoanele juridice și fizice nerezidente ale Republicii Moldova persoanelor juridice și fizice rezidente sau nerezidente ale Republicii Moldova, pentru care locul prestării se consideră a fi Republica Moldova”.

Prin recurgerea la interpretarea prin analogie, se poate susține că importul activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat se exprimă în beneficierea de aceste activități de către persoanele juridice sau fizice, care se află pe teritoriul Republicii Moldova, cu condiția că activitățile în cauză sunt desfășurate de către persoanele juridice sau fizice care se află în afara teritoriului Republicii Moldova.

Operațiunea corelativă – exportul activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat – poate fi considerată complicitate la una dintre infracțiunile prevăzute la art.242³ CP RM;

4) promovarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Această modalitate normativă presupune propagarea, apologizarea acestor activități (de exemplu, prin rețelele de socializare, prin mijloacele de informare a publicului etc.) sau publicitatea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat³;

5) susținerea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Modalitatea normativă analizată implică acordarea ajutorului, sprijinului, susținerii de ordin financiar, material, logistic etc. în vederea desfășurării activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat;

6) intermedierea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Modalitatea normativă în cauză presupune interpunerea între cei care organizează, desfășoară, importă, promovează, susțin etc. respectivele activități;

7) facilitarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Această modalitate normativă implică crearea de condiții favorabile în vederea organizării, desfășurării, importului, promovării, susținerii, intermedierei etc. a activităților în cauză;

8) încurajarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

O astfel de modalitate normativă presupune îndemnarea, stimularea interesului de a organiza, desfășura, importa, promova, susține, facilita etc. respectivele activități.

Este necesar de precizat că promovarea, susținerea, intermedierea, facilitarea sau încurajarea activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat reprezintă exemple de așa-numita „complicitate calificată” sau „instigare calificată” și, de aceea, nu necesită referire suplimentară la alin.(4) sau (5) art.42 CP RM;

9) prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat

Serviciile de plată sunt enumerate în alin.(1) art.4 al Legii nr.114 din 18.05.2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică [35] (în continuare – Legea nr.114/2012). Din aceeași lege reiese că serviciile de plată electronică sunt servicii de plată care presupun utilizarea monedei electronice⁴.

Este de precizat că prestarea serviciilor de plată sau plată electronică, în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, reprezintă un exemplu de așa-numita „complicitate calificată” și, de aceea, nu necesită referire suplimentară la alin.(5) art.42 CP RM.

Lista de modalități normative ale acțiunii prejudiciabile prevăzute la art.242³ CP RM are un caracter exhaustiv. Oricare alte operațiuni ilegale săvârșite în raport cu activitățile în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, cu excepția celor specificate în acest articol, pot să reprezinte pregătirea sau complicitatea la una dintre infracțiunile prevăzute la art.242³ CP RM.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.242³ CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile în oricare dintre modalitățile sale normative.

Infracțiunile specificate la lit.b) alin.(2) și la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM sunt infracțiuni materiale. Ele se consideră consumate din momentul obținerii de către făptuitor a unui profit în proporții mari sau, respectiv, în proporții deosebit de mari.

Proporțiile mari se stabilesc în conformitate cu alin.(1) art.126 CP RM. Proporțiile deosebit de mari se stabilesc în baza alin.(1¹) art.126 CP RM.

În corespundere cu art.2 al Legii nr.291/2016, prin „venit brut din jocurile de noroc al organizatorului de jocuri de noroc” se înțelege „diferența, calculată pentru fiecare tip de joc pe o zi/lună calendaristică, dintre suma încasărilor de la participanții la joc, cu titlu de taxă de participare la joc, și suma câștigurilor plătite”.

³ Pentru comparație, de exemplu, alin.(4) § 284 din Codul penal al Republicii Federale Germania* prevede: „Persoana care face reclamă pentru un joc de noroc public (alin.1 și 2) se pedepsește cu închisoarea de până la 1 an sau cu amendă”.

* Codul penal al Republicii Federale Germania. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html

⁴ Potrivit art.3 al Legii nr.114/2012, prin „monedă electronică” se are în vedere „valoarea monetară stocată electronic, inclusiv magnetic, reprezentând o creanță asupra emitentului, care este emisă la primirea fondurilor (altele decât moneda electronică), în scop de efectuare a unor operațiuni de plată, și care este acceptată de o persoană alta decât emitentul de monedă electronică”.

Considerăm că profitul, în accepțiunea lit.b) alin.(2) și lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM, constituie diferența dintre 1) versiunea infracțională a venitului brut din jocurile de noroc al organizatorului de jocuri de noroc și 2) cheltuielile, impozitele etc. aferente.

În altă ordine de idei, *locul de săvârșire* este un semn secundar obligatoriu al laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM. Din dispoziția acestui articol reiese că infracțiunile analizate pot fi săvârșite doar pe teritoriul Republicii Moldova, adică pe teritoriul asupra căruia se răsfrânge monopolul pe care Republica Moldova îl deține asupra jocurilor de noroc reglementate de legislația sa.

Locul nemijlocit de săvârșire a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM nu influențează asupra calificării. Acesta poate fi: clădirea, edificiul, construcția destinată în exclusivitate amplasării utilajului de joc și desfășurării jocurilor de noroc și, eventual, organizării activităților auxiliare, precum serviciile de alimentație publică, serviciile hoteliere, organizarea evenimentelor distractiv-spectaculoase; încăperea special amenajată pentru primirea mizelor și plata câștigurilor la jocurile de noroc; oricare alte locuri. Pentru comparație, în legile penale ale altor state, locul nemijlocit de săvârșire a infracțiunii se ia în considerare la calificare: locul public (alin.1 art.204 din Codul penal al Regatului Danemarcei [16]); locul de întâlnire a unui grup, atunci când orice persoană aparținând unei anumite clase sociale este, ca regulă generală, eligibilă pentru a dobândi calitatea de membru al acestui grup, sau dacă jocurile de noroc ilegale sunt incluse în obiectul de activitate al grupului sau dacă se plătește o sumă de bani pentru participarea la joc (alin.2 art.204 din Codul penal al Regatului Danemarcei [16]); încăpere sau alte spații; unitate hotelieră sau restaurant (alin.(1) secț.16 din Capitolul 17 al Codului penal al Republicii Finlanda [18]); locuință sau un alt spațiu (art.14 din Capitolul 16 al Codului penal al Regatului Suediei [23]) etc.

Modul de săvârșire nu reprezintă un semn secundar obligatoriu al laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM. Pentru comparație, modul public este semnul secundar obligatoriu al laturii obiective a infracțiunii prevăzute la §284 din Codul penal al Republicii Federale Germania [19].

Nici *mijlocul de săvârșire* nu reprezintă un semn secundar obligatoriu al laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM. Printre mijloacele de săvârșire a infracțiunilor analizate pot fi menționate: utilajul de joc; automatul de joc; terminalul de înregistrare a mizelor; serverul sau alt suport informatic similar care asigură organizarea și exploatarea unitară la nivelul organizatorului a jocurilor de noroc; biletul (inclusiv electronic) de loterie; pagina web care conține informația cu privire la jocurile de noroc care constituie monopol de stat etc.

Modul și mijlocul de săvârșire pot fi luate în considerare la individualizarea pedepselor stabilite de art.242³ CP RM.

Schimbând registrul, vom supune analizei *latura subiectivă* a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM.

Infracțiunea specificată la alin.(1) al acestui articol este săvârșită cu intenție directă. Cât privește infracțiunile prevăzute la lit.b) alin.(2) și la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM, acestea sunt comise cu intenție directă sau indirectă.

De cele mai dese ori, motivul infracțiunilor specificate la art.242³ CP RM se exprimă în interesul material.

Doar în ipoteza prevăzută la lit.c) alin.(3) art.242³ CP RM scopul infracțiunii este unul special: scopul spălării banilor sau finanțării terorismului.

Pentru comparație, în legile penale ale unor state scopul reprezintă semnul secundar obligatoriu al variantei-tip a infracțiunilor care sunt similare cu cele prevăzute la art.242³ CP RM: scopul făptuitorului de a-și procura, pentru sine sau pentru un terț, un avantaj patrimonial (§168 din Codul penal al Republicii Austria [13]); scopul făptuitorului de a dobândi beneficii materiale ilegale pentru sine sau pentru o terță persoană (alin.(2) art.212 din Codul penal al Republicii Slovenia [22]); scop comercial (art.14a din Capitolul 16 al Codului penal al Regatului Suediei [23]). În art.242³ CP RM nu este indicat un asemenea scop. Cel mai probabil, legiuitorul autohton a procedat astfel pentru a nu îngreuna procesul de calificare a faptelor în baza art.242³ CP RM.

Subiectul infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al infracțiunilor analizate poate fi persoana juridică, cu excepția autorității publice.

În prezența modalităților normative de organizare și desfășurare a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, subiectul are calitatea specială de persoană neautorizată.

Potrivit art.2 al Legii nr.291/2016, organizator al jocurilor de noroc este „persoana juridică, înregistrată în modul stabilit în Republica Moldova, autorizată să organizeze și să exploateze jocuri de noroc în condițiile

prezentei legi”. Conform aceluiași articol, organizator al jocurilor de noroc care constituie monopol de stat se consideră Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei”, singura împuternicită să desfășoare jocuri de noroc care constituie monopol de stat.

În corespundere cu lit.i) subpct.3) pct.3 din anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr.777/2018, „organizatorului jocurilor de noroc i se interzice [...] să desfășoare activitatea în domeniul jocurilor de noroc în lipsa împuternicirii”. Prevederi asemănătoare conțin: lit.h) subpct.3) pct.3 din anexa nr.2 la aceeași hotărâre; lit.h) subpct.3) pct.3 din anexa nr.3 la Hotărârea Guvernului nr.777/2018; lit.h) subpct.3) pct.3 din anexa nr.4 la aceeași hotărâre.

În art.2 al Legii nr.291/2016 găsim următoarea definiție: „activități auxiliare ale jocului de noroc – diferite activități ale organizatorului jocului de noroc îndreptate spre dezvoltarea activității sale de bază din domeniul jocului de noroc, precum prestarea serviciilor de alimentație publică, hoteliere, de schimb valutar, organizarea evenimentelor distractiv-spectaculoase, importul/exportul mijloacelor de joc, producerea sau repararea mijloacelor de joc”. Conform art.242³ CP RM, autorat se consideră, printre altele, nu acțiunea organizatorului activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova. Potrivit acestui articol, autorat se consideră, *inter alia*, acțiunea de organizare pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat. Pe cale de consecință, trebuie considerată complicitate la una dintre infracțiunile prevăzute la art.242³ CP RM: prestarea serviciilor de alimentație publică, hoteliere, de schimb valutar; organizarea evenimentelor distractiv-spectaculoase; importul/exportul mijloacelor de joc; producerea sau repararea mijloacelor de joc etc.

În altă ordine de idei, răspunderea se agravează conform lit.a) alin.(2) art.242³ CP RM în cazul în care infracțiunea prevăzută la alineatul (1) al acestui articol este săvârșită *de două sau mai multe persoane*.

Această modalitate agravată presupune săvârșirea infracțiunii în cauză, după caz: 1) de doi sau mai mulți coautori; 2) de către o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) de către o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

În altă privință, răspunderea se agravează conform lit.b) alin.(3) art.242³ CP RM în cazul în care infracțiunea prevăzută la alin.(1) al acestui articol este săvârșită *de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală*.

Modalități agravate similare sunt cunoscute legilor penale ale altor state. Astfel, potrivit lit.a) subsecț.(2) secț.252 din Codul penal al Republicii Cehe [15], „făptuitorul va fi condamnat la pedeapsa cu închisoarea de la unu la șase ani dacă [...] comite fapta prevăzută de subsecț.(1) în calitate de membru al unui grup organizat”. Conform pct.2 alin.(3) §284 din Codul penal al Republicii Federale Germania [19], este pasibilă de răspundere „persoana care, în cazurile prevăzute la alin.(1), acționează [...] ca membru al unui grup infracțional specializat în săvârșirea în formă continuată a unor astfel de fapte penale”. În conformitate cu lit.b) alin.(4) §229 și lit.b) alin.(4) §230 din Codul penal al Republicii Slovace [21], „făptuitorul se pedepsește cu închisoare de la doisprezece la cincisprezece ani dacă săvârșește infracțiunea prevăzută la alin.(1) [...] ca membru al unei grupări periculoase”.

După cum rezultă din art.46 CP RM, trăsăturile grupului criminal organizat sunt: 1) să fie alcătuit din două sau mai multe persoane; 2) să constituie o reuniune stabilă; 3) să fie organizat în prealabil; 4) să aibă scopul comiterii unei sau mai multor infracțiuni. În acest fel, grupul criminal organizat se deosebește de un simplu grup, format din cel puțin doi coautori, prin stabilitate și unitate. Ca trăsătură specifică grupului criminal organizat, stabilitatea presupune durată și persistența legăturilor între participanți, aceștia conștientizând faptul că sunt încadrați în reuniunea respectivă în vederea săvârșirii infracțiunilor (profesionalismul). O altă trăsătură a grupului criminal organizat este unitatea membrilor, caracterizată prin existența organizatorului și a conducătorului, ceilalți fiind subordonați indicațiilor acestora în vederea săvârșirii planificate și dirijate a unei sau a mai multor infracțiuni. De asemenea, grupul criminal organizat reprezintă o reuniune stabilă, deoarece îndeplinește următoarele condiții: acționează în baza unui plan; fluctuația în cadrul grupului este nesemnificativă; disciplina riguroasă în cadrul grupului; specializarea în săvârșirea unei anumite infracțiuni (sau a unor anumite infracțiuni); repartizarea constantă a rolurilor între membrii grupului etc.

Organizația criminală reprezintă forma cea mai periculoasă a participației. Pornind de la definiția noțiunii „organizație criminală” dată în alin.(1) art.47 CP RM, putem deosebi următoarele condiții esențiale pe care trebuie să le îndeplinească această formă a participației: 1) organizația criminală reprezintă o reuniune de grupuri criminale organizate; 2) consolidarea grupurilor criminale într-o comunitate stabilă; 3) divizarea acți-

vității organizației între membrii organizației și structurile ei; 4) scopul organizației criminale este de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și a realizării de interese economice, financiare sau politice. Spre deosebire de grupul criminal organizat, organizația criminală se caracterizează prin coeziune. Coeziunea organizației criminale înseamnă asocierea participanților într-un tot indisolubil, precum și caracterul unitar și organizat al acțiunilor întreprinse în vederea realizării activității infracționale. Important este că organizația criminală reprezintă nu o reuniune de persoane neorganizate. Este o reuniune consolidată de grupuri criminale organizate, creată în scopul coordonării activității infracționale; pe când grupul criminal organizat reprezintă un grup din două sau mai multe persoane, creat în scopul comiterii unei sau mai multor infracțiuni. Așa cum în cadrul grupului criminal organizat fiecare persoană își are menirea sa, tot așa în cadrul organizației criminale fiecare grup criminal organizat își are destinația sa funcțională.

În fine, răspunderea se agravează conform lit.c) alin.(3) art.242³ CP RM în cazul în care infracțiunea prevăzută la alin.(1) al acestui articol este săvârșită *în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului*.

În pct.2.4 din Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor către un cadru european global pentru jocurile de noroc on-line, se menționează, printre altele: „Jocurile de noroc on-line pot fi utilizate pentru spălarea banilor proveniți din activități ilegale. Aceste infracțiuni sunt deseori comise transfrontalier și au legătură cu criminalitatea organizată” [36]. De asemenea, în Cartea verde privind jocurile de noroc on-line în piața internă, se consemnează, *inter alia*: „În ceea ce privește tehnicile de spălare a banilor, există foarte puține informații sau dovezi care să sugereze că operatorii de jocuri de noroc on-line licențiați din Europa desfășoară activități de spălare de bani. Problema privește însă, în mod evident, operatorii ilegali. [...] Următoarele practici ar putea fi, eventual, utilizate în acest scop: companiile de jocuri de noroc on-line ar putea credita câștigurile sau fondurile neutilizate în alt cont decât cel din care s-a pariat inițial; acestea ar putea permite unui jucător să deschidă mai multe conturi la același operator; în jocurile de la egal la egal (peer-to-peer), precum pocherul electronic, pot avea loc între jucători, atât electronici, cât și umani, transferuri de valoare ca urmare a unor pierderi deliberate, la un preț relativ mic pentru jucători. Astfel de jocuri pot permite transferul on-line al fișelor (chip dumping). De exemplu, un jucător depune fonduri cu un card de credit furat și apoi „transferă” fișele la masă unui complice sau într-un alt cont pe care l-a creat” [37].

Înțelegem preocuparea autorităților pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului. Cu toate acestea, considerăm nocivă prezența literei c) în alin.(3) art.242³ CP RM. Astfel, este posibil ca o persoană să comită infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(3) art.242³ CP RM, după care să realizeze scopul menționat în această normă. O asemenea persoană va răspunde atât pentru spălarea banilor sau pentru finanțarea terorismului, cât și pentru o infracțiune săvârșită în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului. În această ipoteză, persoana va fi sancționată dublu pentru aceeași faptă de spălare a banilor sau de finanțarea terorismului.

Concursul de infracțiuni conturat mai sus, alături de agravarea răspunderii pentru infracțiunea principală / infracțiunea predicat, constituie o inechitate, întrucât implică supraevaluarea pericolului social al celor săvârșite. În vederea înlăturării acestei inechități, recomandăm excluderea literei c) din alin.(3) art.242³ CP RM.

Concluzii

Articolul 242³ CP RM nu reprezintă un exemplu de exces de incriminare, nu generează paralelisme și confuzii cu alte norme penale sau cu normele extrapenale. Este oportună stabilirea în acest articol a răspunderii pentru infracțiunile de încălcare a legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc care constituie monopol de stat.

Infracțiunile prevăzute la art.242³ CP RM fac parte din subgrupul de infracțiuni săvârșite în sfera activității de întreprinzător. Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la acest articol îl formează relațiile sociale cu privire la organizarea și desfășurarea pe teritoriul Republicii Moldova a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, de către persoane autorizate, precum și orice acțiuni de import, promovare, susținere, intermediere, facilitare sau încurajare a acestor activități, inclusiv prestarea de servicii de plată sau plată electronică în condițiile Legii nr.114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică în favoarea persoanelor autorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul Republicii Moldova activități în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat. Obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM îl reprezintă sumele bănești constituind taxa de participare la jocul de noroc. Societatea pe Acțiuni „Loteria Națională a Moldovei” este victimă a infracțiunilor analizate.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.242³ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea care cunoaște nouă modalități normative cu caracter alternativ. În cazul infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(2) și la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM, structura laturii obiective include nu doar fapta prejudiciabilă (al cărei conținut coincide cu cel al faptei prejudiciabile prevăzute la alin.(1) art.242³ CP RM), ci și urmările prejudiciabile și legătura cauzală. La concret, urmările prejudiciabile se exprimă în: obținerea unui profit în proporții mari (lit.b) alin.(2) art.242³ CP RM); obținerea unui profit în proporții deosebit de mari (lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM). Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.242³ CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile în oricare dintre modalitățile sale normative. Infracțiunile specificate la lit.b) alin.(2) și la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM sunt infracțiuni materiale. Ele se consideră consumate din momentul obținerii de către făptuitor a unui profit în proporții mari sau, respectiv, în proporții deosebit de mari. Locul de săvârșire – teritoriul Republicii Moldova – este un semn secundar obligatoriu al laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM.

Infracțiunea specificată la alin.(1) al acestui articol este săvârșită cu intenție directă. Cât privește infracțiunile prevăzute la lit.b) alin.(2) și la lit.a) alin.(3) art.242³ CP RM, acestea sunt comise cu intenție directă sau indirectă. De cele mai dese ori, motivul infracțiunilor specificate la art.242³ CP RM se exprimă în interesul material. Doar în ipoteza prevăzută la lit.c) alin.(3) art.242³ CP RM scopul infracțiunii este unul special: scopul spălării banilor sau finanțării terorismului.

Subiectul infracțiunilor prevăzute la art.242³ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect al infracțiunilor analizate poate fi persoana juridică, cu excepția autorității publice. În prezența modalităților normative de organizare și desfășurare a activităților în domeniul jocurilor de noroc care constituie monopol de stat, subiectul are calitatea specială de persoană neautorizată.

Referințe:

1. Legea nr.257 din 16.12.2020 cu privire la modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.353-357.
2. Legea nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.7-17.
3. *Amendament la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi – art.6, 7¹, 10; Legea nr.1456/1993 cu privire la activitatea farmaceutică – art.9¹, 11 ș.a.) (nr.476 din 01.12.2020)*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: [http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiecte deactelegislative/tabid/61/LegislativId/5334/language/ro-RO/Default.aspx](http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiecte%20deactelegislative/tabid/61/LegislativId/5334/language/ro-RO/Default.aspx)
4. Legea nr.291 din 16.12.2016 cu privire la organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.2-8.
5. RENIȚĂ, GH. Răspunderea penală pentru organizarea și desfășurarea fără drept a jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat: propunere de lege ferenda. În: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere, Vol. XXXII: Conferință internațională, ediția a XIV-a*. Iași: Performantica, 2018, p.226-238. ISBN 978-606-685-614-0
6. Legea nr.220 din 19.10.2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.184-187.
7. Codul contravențional al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.3-6.
8. Legea nr.160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr.170-175.
9. Legea nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1994, nr.2.
10. SERBINOV, I. Subiectul infracțiunilor de neglijență în serviciu (art.329 din Codul penal) (Partea II). În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.10, p.20-28.
11. Opinia separată a judecătorului Curții Constituționale, N.Chiseev, din Hotărârea Curții Constituționale nr.33 din 23.11.1997 privind controlul constituționalității art.302 alin.1 pct.4) din Codul de procedură civilă și art.327 alin.1 pct.5) din Codul de procedură penală. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.82-83.
12. Legea României nr.31 din 06.05.1996 privind regimul monopolului de stat. În: *Monitorul Oficial al României*, 1996, nr.96.
13. *Codul penal al Republicii Austria*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html
14. *Codul penal al Republicii Bulgaria*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Bulgaria-RO.html

15. *Codul penal al Republicii Ceha*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html
16. *Codul penal al Regatului Danemarcei*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Danemarca-RO.html
17. *Codul penal al Republicii Estonia*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Estonia-RO.html
18. *Codul penal al Republicii Finlanda*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html
19. *Codul penal al Republicii Federale Germania*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html
20. *Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Luxemburg-RO.html
21. *Codul penal al Republicii Slovace*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html
22. *Codul penal al Republicii Slovenia*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
23. *Codul penal al Regatului Suediei*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Suedia-RO.html
24. *Codul penal al Ungariei*. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Ungaria-RO.html
25. Legea nr.105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.126-131.
26. Hotărârea Curții Constituționale nr.11 din 28.05.2013 pentru controlul constituționalității unei prevederi din art.8 alin.(1) lit.a) pct.5) al Legii nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător (Sesizarea 26a/2012). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.152-158.
27. Legea nr.1103 din 30.06.2000 cu privire la protecția concurenței. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr.166-168.
28. Decizia Curții Constituționale nr.71 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.102g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor Hotărârii Guvernului nr.399 din 16 iunie 2015 cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr.1229 din 13 noiembrie 2001 (producerea plăcilor de înmatriculare). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.459-471.
29. Hotărârea Curții Constituționale nr.28 din 11.10.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 19 alin.(5) din Legea nr.303 din 13 decembrie 2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare (interdicția forării de noi fântâni arteziene și exploatarea celor existente) (Sesizarea nr.53g/2016). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.459-471.
30. Hotărârea Curții Constituționale nr.68 din 07.12.1999 privind controlul constituționalității pct.9 lit.b) și pct.13 lit.c) din anexa nr.2 la Legea nr.332-XIV din 26 martie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr.141.
31. ИВАНОВА, О.А. Уголовная ответственность за незаконные организацию и проведение азартных игр / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов, 2016. 35 с.
32. УСТИНОВА, Т.Д. Проблемы квалификации незаконных организации и проведения азартных игр. В: *Актуальные проблемы российского права*, 2019, №11, с.96-103. ISSN 1994-1471
33. Hotărârea Guvernului nr.777 din 01.08.2018 pentru aprobarea Regulamentelor-tip privind organizarea și desfășurarea activității în domeniul jocurilor de noroc ce constituie monopol de stat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.358-364.
34. Codul fiscal al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.62.
35. Legea nr.114 din 18.05.2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.193-197.
36. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor către un cadru european global pentru jocurile de noroc on-line. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52012DC0596>
37. Cartea verde privind jocurile de noroc on-line în piața internă. [Accesat: 29.03.2021] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52011DC0128>

Date despre autori:

Vitalie STATI, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: stativitalie71@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1371-4961

Mihaela BOTNARENCO, doctor în drept, lector universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: mihaelabotnarenco@gmail.com

Prezentat la 30.03.2021